

A

NR. 7 17. FEBRUAR 2006
AFTENPOSTEN

Profeten Brians liv og historie **8**

Hennes liv ble geishafilm **32**

OL i smittefrykt pågår **42**

Punkens oppfinner **48**

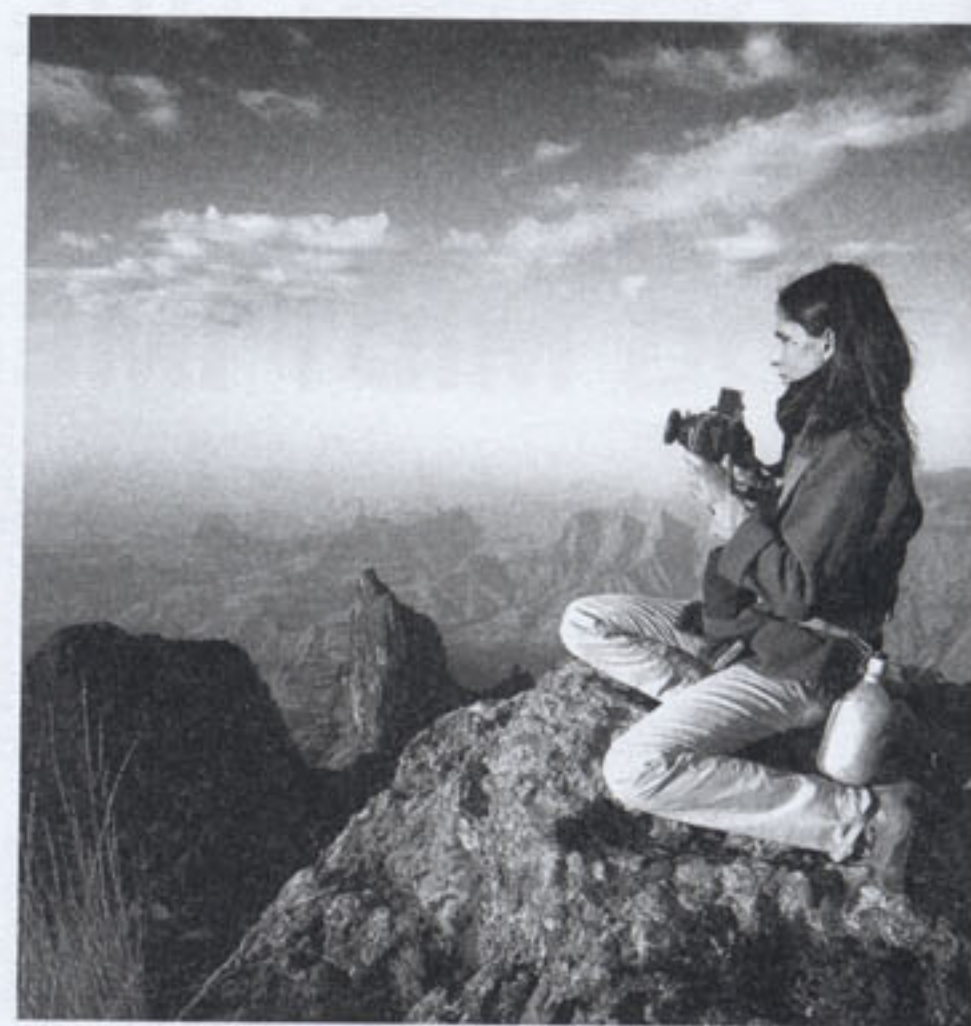

Hva i all verden skal vi tro på?

Verden tror, Norge tviler

For noen betyr troen alt. I Norge tror bare litt over en fjerdedel på Gud.

Foto: **GIORGIA FIORIO/INA** Tekst: **AASMUND WILERSRUD** og **CHRISTIAN SCHÜLE/GEO**

FOTOGRAFEN. Giorgia Fiorio har reist verden rundt og fotografert troende i mange kulturer.

TRO

Hva skal vi tro på? Hvorfor finnes det onde? De etablerte kirker sliter med å gi gode svar.

NORGES BEFOLKNING er delt i fire jevnstore grupper i trosspørsmål, viser en ny meningsmåling Norsk Respons har utført for A-magasinet. Hver fjerde nordmann sier de hverken tror på Gud eller høyere makter.

– Dette antallet ateister er mye høyere enn jeg har sett tidligere, og antyder en utvikling som bør undersøkes nærmere, sier professor Anne Stensvold ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Universitetet i Oslo.

En av fire sier de tror på en «høyere makt». Det tyder på at de hverken definerer seg som kristne eller muslimer, fordi de altså velger bort «Gud», ifølge religionshistorikeren som er spesialist på moderne religion i Vesten.

Muligens kan disse menneskenes tro defineres som en form for nyreligiositet, uten at akkurat det representerer noen dramatisk trosendring i Norge, påpeker hun.

Men tatt i betraktning at 85 prosent av befolkningen her i landet er medlemmer i Den norske kirke, viser denne undersøkelsen at mange av medlemmene ikke har det kirken regner som kristen tro, det vil si troen på en personlig Gud - Faderen, Jesus og Den hellige ånd.

Stensvold mener det er blitt mer akseptert å oppfatte seg som kristen, i kulturell betydning, uten å være troende. Blant annet innvandringen skaper behov for å knytte seg til en felles kristen identitet.

Etter døden. Bare én av fire nordmenn tror vi går over i en annen verden eller tilstand når vi dør.

– Disse tallene viser vel at det ikke er håp om frelse etter døden som er begrunnelsen for de 52 prosent som tror på Gud eller en høyere makt. Viktigere for dem er øyensynlig en gud-i-hverdagen, og dette er svært interessant fordi redselen for «fortapelsen» og helvete sto så sterkt i norsk kristendom helt inntil midten av 1950-årene, sier Anne Stensvold.

Hun påpeker at det er blitt mer akseptert å diskutere religiøse spørsmål, også for dem som ikke har noen klart definert tro.

Utrygg verden. Men hvorfor tror det moderne menneske? Ett svar er at vitenskapen alene ikke kan forklare livet. Troen som fenomen har overlevd gjennom tider med revolusjoner og endrede verdinormer. I vår tid er troen selv blitt tema i et mediasamfunn som konfronterer enkeltmennesket med ukontrollerbare, ufattelige og eksistenstruende hendelser: Tsunami, tørke og hundreårsflommer, orkaner og jordskjelv, fugleinfluensa, aids, terror, angst og frykt for angsten. Alt i alt et angrep på den klippetetro

som våre forfedre hadde til den guddommelige vishet og omsorg, og som mange i vår tid har til teknikk og vitenskap. Eller retttere hadde.

For når det bryter ut djevelske epidemier som all verdens medisinske viten ikke har noen kur mot, og uforklarlige børsras ryster vårt økonomiske system i sine grunnvoller, da sviner også troen på at det går an å beherske denne verden med rasjonelle midler.

Dermed står religiøsitet og tro i dag, på høyden av kunnskapssamfunnet, enda sterkere i fokus. Jo mer vi mener å vite, desto mindre tror vi på kunnskapen, og desto sterkere blir dens motsetning – troen. I våre vestlige industrisamfunn trenger de gamle, eksistensielle spørsmål seg frem igjen: Hvem er jeg, og hva er meningen med livet? Fødsel, liv, lidelse, død - og hva så? Den som spør, behøver en forklaring for å kunne holde ut mistanken om at hans person er resultatet av en tilfældighet på Jorden.

– Spørsmålet om hensikten med livet er aldri blitt stilt så radikalt som nå. Hvorfor finnes det onde, hvorfor har tilværelsen mørke sider med terror, krig og angst? De etablerte kirker har problemer med å gi gode svar, sier benediktinermunken Willigis Jäger. Han underviser troende fra hele Europa som regelmessig kommer sammen i et kloster ved Würzburg for å tie sammen og søke sitt eget jeg.

Mystikk. Fremtidens troende menneske vil være en mystiker, har den jesuittiske teologen

Karl Rahner forutsagt. Mystikk oppnås ved hjelp av transe, meditasjon og bønn. Knappt noe annet fenomen finner slik gjenklang i vår tids individualisme som mystikken. Gjennomsnittsmennesket, som er oppdratt i fornufts-tenkning, higer etter spontanitet. I mystikkens opplevelse av sammensmeltning oppheves skillet mellom kropp og sjel, og individet føler seg ikke lenger tilfeldig eller overflødig.

I historiske skjæringspunkter, når mennesket tvinges til å revurdere gamle verdioppfatninger, oppstår det ofte mystiske bevegelser. Det skjedde etter 30-årskrigen i det 17. århundre, da pietismen blusset opp. Mot slutten av det 19. århundre, mens industriutbyggingen presset frem den moderne tid, kommuniserte spiritister med det overnaturlige. Etter første verdenskrig vant den antroposofiske verdensanskuelse oppslutning. Og etter annen verdenskrig, da fascismen og nazismen hadde knust moderne idealer, søkte mange etter nye svar i asiatiske filosofier som Zen-buddhismen.

Og i dag?

Opplysningstidens idealer – fremskritt, stat og rettferdighet – er rystet. Inngrodde og pålite-lige verdiforestillinger som samlivet i ekteskap og familier løses opp. Aldri før har så mange levd alene, og aldri har skilsmisseprosenten vært høyere. Arbeidsledigheten er også rekord-høy i mange europeiske land. Vissheten om velferdsstatens varige sikkerhetsnett har slått sprekker, fordi økonomien tvinger land etter land til å kutte i sosiale støtteordninger.

Med kriger, fattigdom og «det ondes akse» er noen av den moderne tids mest grunnleggende visjoner i ferd med å slite seg ut: De po-

litiske myter om frihet, verdensfred og Europas forening, de sosiale om solidaritet og trygghet i velferdsstaten, de økonomiske om evig vekst og de tekniske myter om at mennesket kan beherske alt.

Samtidsmennesket i det «risikosamfunn» vi lever i er tilbøyelig til mystikk fordi han eller hun, overlatt til seg selv og på kort tid, måtte håndtere noe enormt: Den europeiske revolusjon i 1989 med Berlinmurens fall og det bipolare verdensbildes sammenbrudd, kommunikasjonsteknikkens forandring, digital-kulturens makt, genteknologiens inngrep i menneskelivet, angrepet i USA 11. september og den nye form for globalisert terrorisme.

Genial bønn. Det er gjerne i slutten av 30-årsalderen at mennesket begynner å søke og opplever at troen er en slags åndelig kapital, sier religionsfilosofer. Mennesket har evnen til å tro fordi det er i stand til å tenke seg over i det motsatte av tilværelsen, altså intet. Men denne erfaring gjør en person ensom, usikker og truet. Nettopp fordi menneskesinnet er i stand til å tenke transcendent, over i det hinsidige, behøver det sikkerhet og grenser. Altså tror mennesket også fordi det behøver en overgripende hjemstavn, en himmel. Et metafysisk tak over hodet, kalt Gud, eller et allmektig vesen, alt ettersom – eller eksistens-grunnlag, evig substans, Den eneste ånd, nirvana, prana eller aura.

I menneskets utviklingshistorie er religion den eneste fungerende form for fellesskap som er i stand til å redusere egoismen. Religionspsykologien, som er en ung vitenskap, fastslår

at en av de biologiske fordeler ved troen er «co-ping», det vil si evnen til å motstå og bearbeide hverdagens krav og trusler bedre. Resultatet er større velvære takket være evnen til å stole på seg selv. Derfor er religionspsykologen Sebastian Murken overbevist om at bønner har helbredende kraft.

– Bønner er en genial oppfinnelse, fordi den er i stand til å sette meg i forbindelse med noe høyere som er tilgjengelig til enhver tid. For eksempel en engel. To tredjedeler av tyskerne sier de tror på skytsengler. Troen på en slik personlig beskytter gir avspenning for den troende, han føler seg overvåket, beskyttet og ledet.

Men hva er det blitt av Gud, denne overordnede kraft, Faderen som er i himmelen? Psykoanalytikere har for lengst tatt oppgjøret med den ubarmhjertige hevnerguden, som overvåker, straffer og gjør sjelen syk allerede i barndommen: Big Brother, du som er i himmelen. I vår tid er gudsbildet blitt modernisert, slik at Den himmelske far også kan oppleves som en forståelsesfull venn og kamerat.

Moderne forskere har også begynt å se på troen som en ressurs, som hjelper mennesket til å håndtere sine problemer og oppnå et vellykket og kanskje lengre liv. Hvis troen er bra for den enkeltes velferd, er den også bra for samfunnsøkonomien, mener de amerikanske forskerne Robert Barro og Rachel LcCleary. Alle slike teorier kan oppsummeres i et politisk spørsmål: Kan verden i det hele tatt eksistere uten troen? Intet system kan fungere uten at menneskene har tiltro til det.

aasmund.willersrud@aftenposten.no

Hva tror du på?

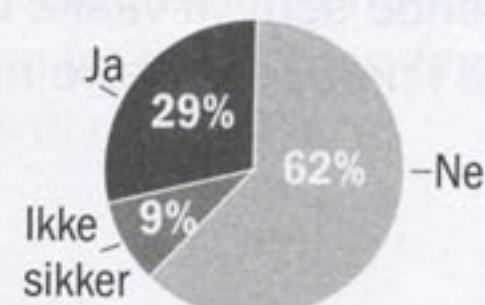
Hva tror du skjer med oss etter døden?

Hender det at du ber til en gud?

Tror du det finnes en djevel eller andre onde makter?

KILDE: Norsk respons. Antall spurte 1006 over 18 år. © Aftenposten

HELLIG VANN Idet morgenen gryr, trekker tett tåke inn over Ganges og tilslører lyset fra den oppgående sol. Dampen sluker skikkelsene og skaper en magisk stemning omkring den unge pilegrimen som vader tilsynelatende ensom ut i det hellige vannet. I virkeligheten bader han sammen med tusener av andre troende som vil vaske bort sine synder. De er kommet fra hele India til Allaha-bad i nord for å være med på Kumbha Mela-festivalen.

TØRR SAND Selv om Gud ikke sender regn, må likevel hans bud følges. Innerst inne i ørkenlandet Mali, like nord for grensen til Niger, ligger ørkenstasjonen Menaka. Niger er herjet av sult, også Mali pines etter tørke og gresshoppesvermer. Men de fem gangene i døgnet muslimer kalles til bønn, stiger soldaten i den maliske nasjonalgarden av kamelen for å be til sin Gud. Helst skal en muslim rense alle kroppsåpninger med vann før bønn. Men finnes ikke vann, åpner tradisjonen for at også sand kan brukes til rengjøring.

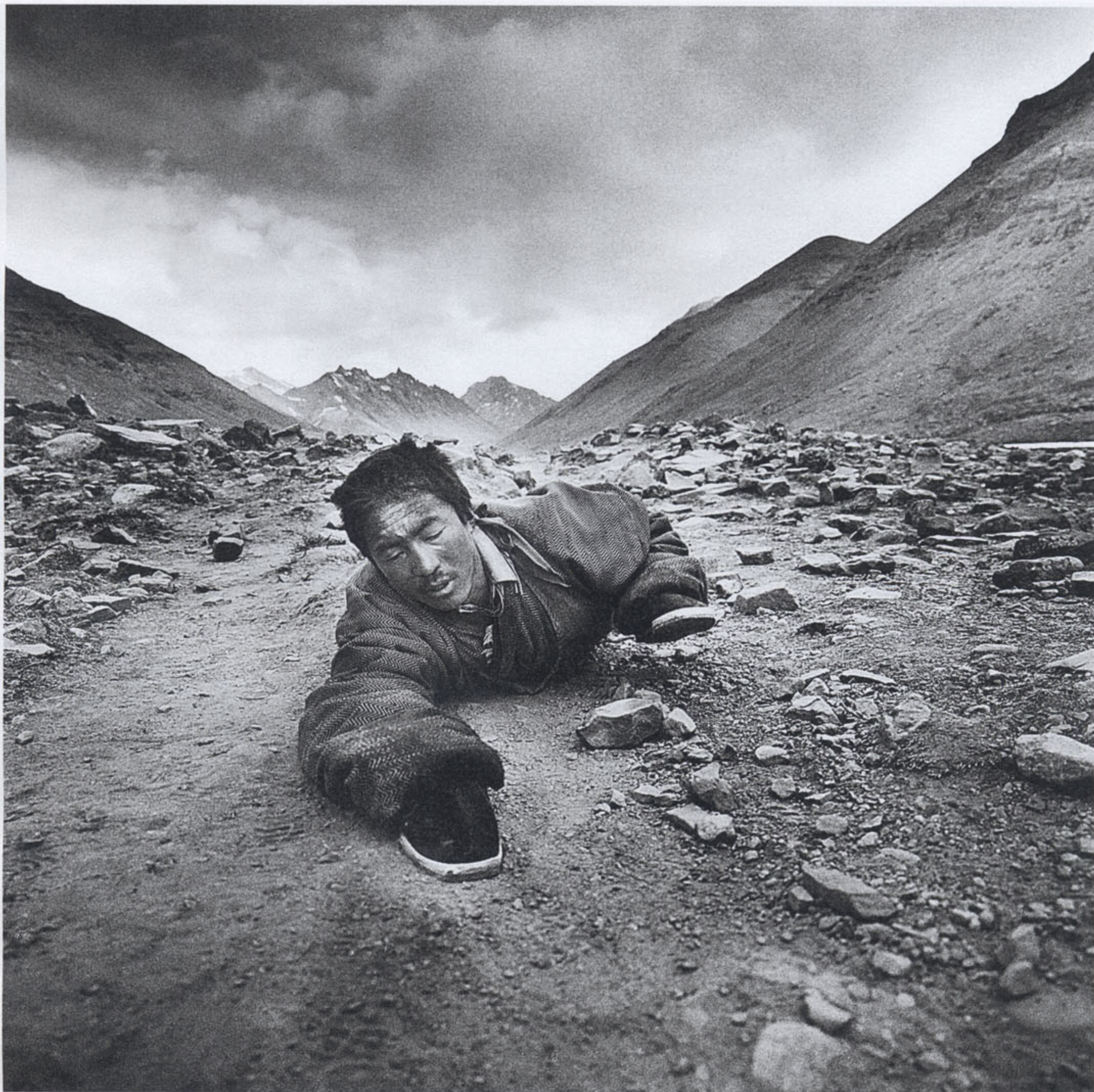
GLATTBARBERT Lökkene faller raskt for trenede hender, før gutten svøpes i gult klede. Slik forbereder buddhistmunkene i Taung-Bi i Burma denne unge novisen til prøveopptak i klosteret under den tradisjonelle Shinbyu-festen, som holdes hver vår når skolene stenges. Det er tradisjon blant burmesiske buddhister at alle unge sønner sendes hjemmefra for å tilbringe en viss tid i kloster, alt fra tre dager til tre måneder.

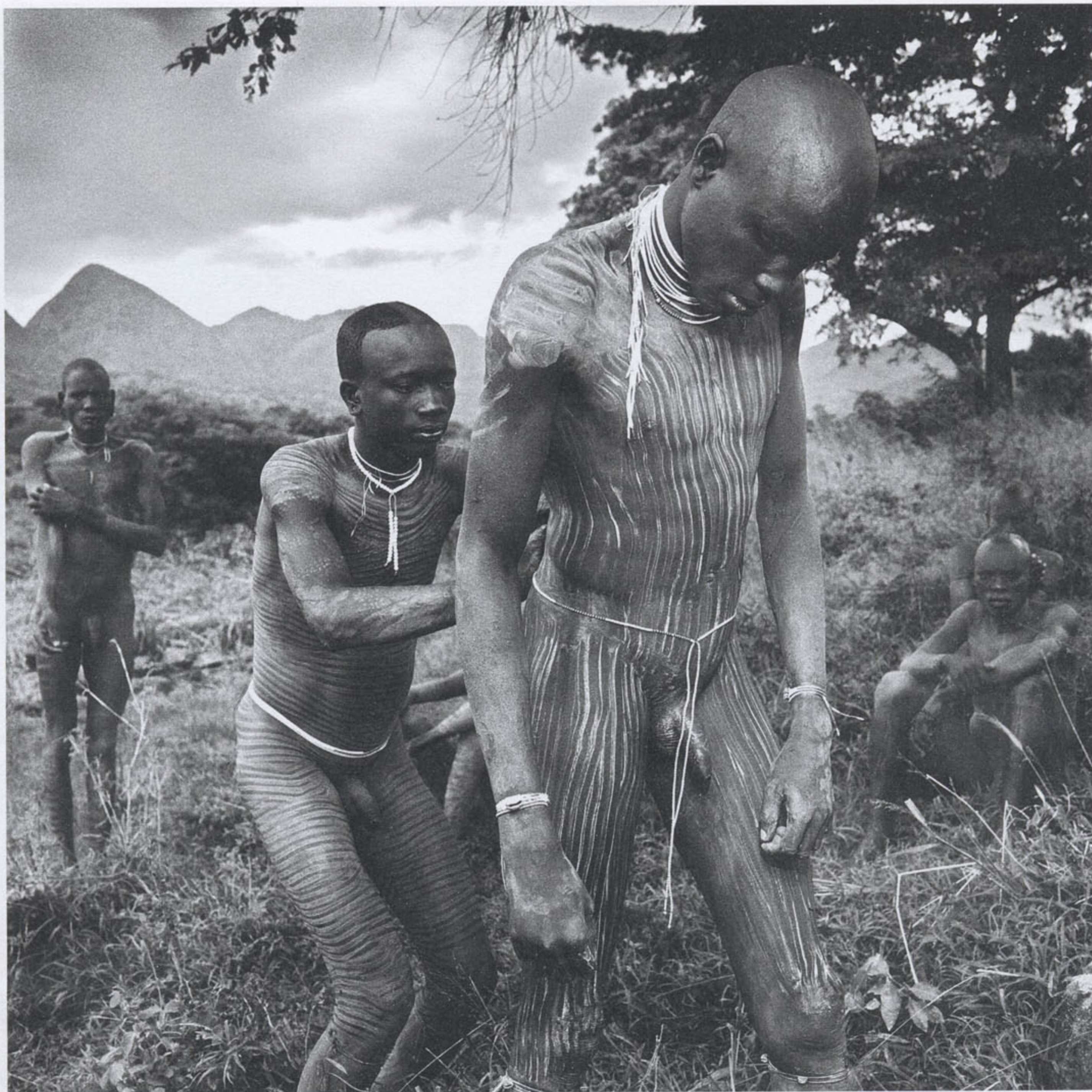
MANNDOMSPRØVE Lenge før noen i Vesten hadde tenkt på strikkhopping, har mennene på øya Pentecost i Stillehavet kastet seg ut fra Naghol, et 30 meter høyt, elastisk tårn bygget av lianer og stokker. De har lianer festet rundt ankene, og håret skal helst stryke mot skogbunnen når hoppet er fullført. Det skal gi gode avlinger. Hvert år blir noen skadet eller drept.

PAUSE FRA BØNN Solen titter ned i bakgården i Dominikanerklosteret i den polske byen Krakow. En munk kobler av fra bønn og studier med en runde basketball. Dette romersk-katolsk ordenssamfunnet ble stiftet av Dominikus i Toulouse 1215. Ordenen har helt fra begynnelsen bestått både av menn og kvinner, og den søker å forene tradisjonelt klosterliv med studier og forkynnelse.

KRYPER FOR GUD Denne pilegrimen bruker mellom to og tre uker på å kripe rundt det hellige fjellet Kailash langt vest i Tibet. Kailash er hellig for en rekke religioner og for flere milliarder mennesker, blant dem buddhister og hinduer. Likevel besøkes fjellet bare av noen få tusen pilegrimer hvert år. Mannen på bildet har brukt mange uker på å ta seg frem til fots fra nærmeste vei, og har måttet bære med seg alt han trenger, før han begynner på sin utmattende ferd rundt fjellet.

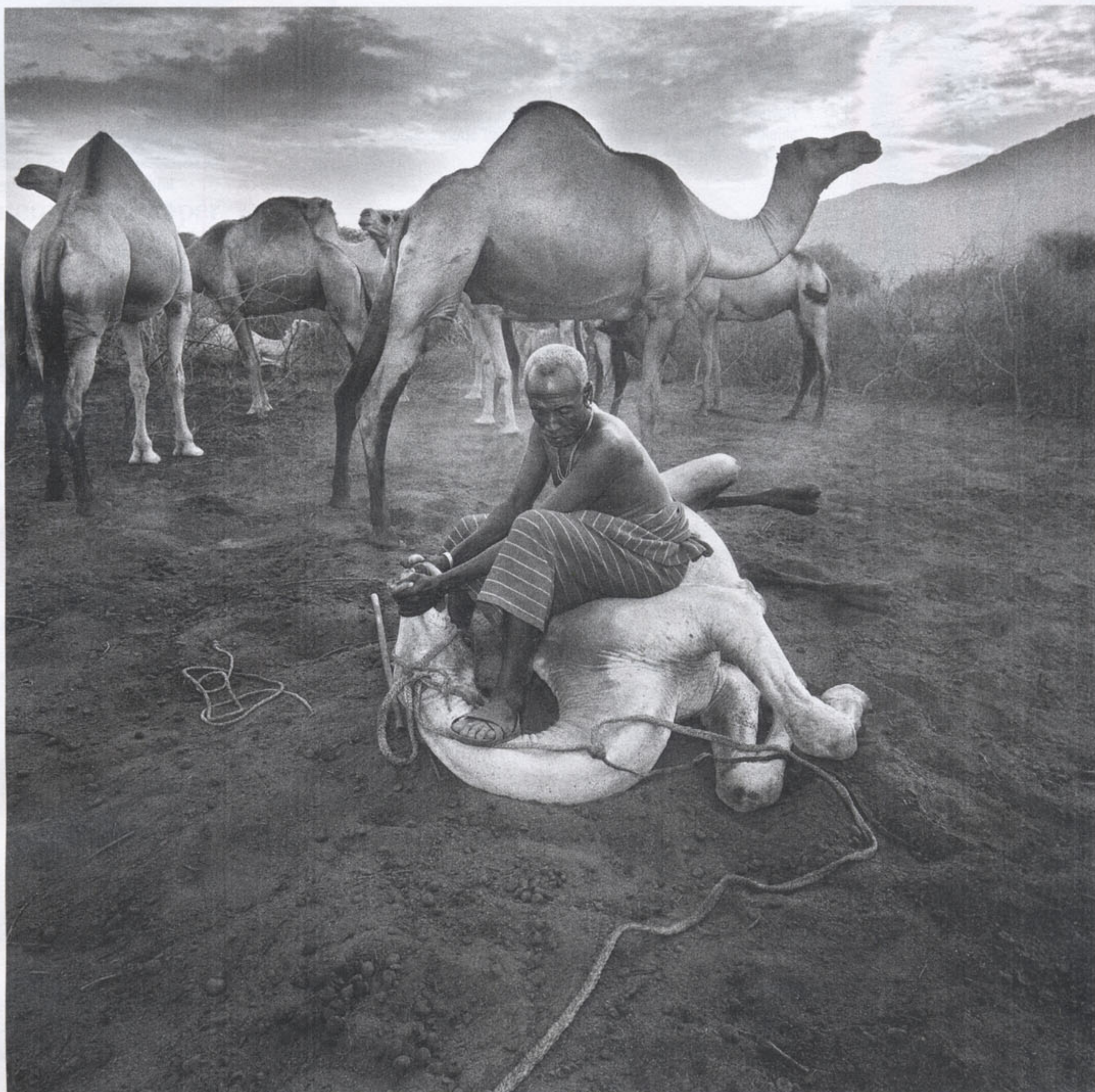
KROPPSMALING Den unge Surmamannen i det sørlige Etiopia hjelper sin stammefrende med dekorasjonen på ryggen foran det tradisjonelle manndomsritualet, dongafesten. Landsbyens fremste menn kjemper mot hverandre, én og én, med stokker. Hensikten er å slå ut den andre. Hvis en mann dør, blir den andres familie jaget fra landsbyen. Surmafolket er nomader og bruker kroppsmaling som sitt særegne kunstneriske uttrykk.

HVIRVLENDE DERVISJ Den unge muslimske munken fra Mevlevi-ordenen i Konya i Tyrkia snurrer raskere og raskere, for til slutt å sette seg selv i en ekstatiske transe. Musikken stiger gradvis fra en dempet rytme til en berusende, dynamisk rapsodi som skal styrke følelsen av mystisk flukt. Ritualet er et av de mest spesielle religiøse ritualer som finnes. Det omtales som en kjærlighetshandling og et trodrama.

VENN Bibelen sier det skal komme en tid da lammet skal hvile sammen med tigers. Men her ved tigerklosteret i Thailand er det hjorten, villsvinet, vannbøfelen - og mennesket - som lever i fred med rovdyret. Buddhistmunken har lagt en vennlig hånd om tigers mens de går tur i fjellet. Mannen som har gjort denne utrolige harmoni mulig, Pra Acharn Chan, fikk for 27 år siden beskjed fra legen om at han snart skulle dø av blodkreft. Men han lever, og er i dag fortsatt leder i tigerklosteret.

OFFER I de halvtørre strøkene øst for Turkanasjøen, nord i Kenya, holder 30 000 nomader av rendillefolket fast på sin tradisjonelle religion. Den har mye til felles med jødedommen, og følger langt på vei det gamle testamente. Rendillenes Gud er bare en, han er til stede, svarer på bønner, og sørger for de fattige. De praktiserer også andre magiske ritualer, som omfatter kamelene og sauene. Måten en hann-kamel nærmer seg en ny bosetning, kan være et godt eller et dårlig omen. Enkelte ritualer skal avverge ondskap. Her ofres en kamel i håp om regn. Blodet fra kamelen helles på folk og husdyr. Det drikkes også blandet med melk.